

تشکیل نظام آمارشناسی ایران؛

لوازم و ضرورتها

کد موضوعی: ۲۱۰

شماره مسلسل: ۱۳۲۱۰

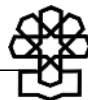
مهرماه ۱۳۹۲

دفتر: مطالعات اجتماعی

به نام خدا

فهرست مطالب

۱.....	چکیده.....
۲.....	سابقه موضوع.....
۴.....	معرفی طرح.....
۶.....	ایرادهای وارد شده بر طرح.....
۸.....	بررسی ایرادهای وارده بر طرح.....
۱۳.....	دیدگاههای خبرگان.....
۱۷.....	جمع‌بندی و پیشنهادها.....
۱۸.....	منابع و مآخذ.....

تشکیل نظام آمارشناسی ایران؛ لوازم و ضرورت‌ها

چکیده

به باور جمعی از خبرگان و آمارشناسان درحال حاضر بسیاری از طرح‌های آماری که در کشور به اجرا گذاشته می‌شود توسط مجریانی فاقد تخصص لازم برای اجرای کارهای آماری انجام می‌شود و به همین لحاظ صرفنظر از اینکه سالیانه مبالغ هنگفتی در این راه به هدر می‌رود، غالباً طرح‌های مذکور به دلیل بهره‌گیری از داده‌های نادرست از یکسو و تحلیل‌های آماری ناصواب به نتایج نادرست منتج می‌شود و به تصمیم‌گیری‌های اشتباه می‌انجامد و از این راه جامعه را مورد تهاجم قرار می‌دهد و متضرر می‌سازد.

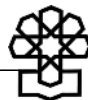
راهکار اندیشیده شده در جهت سازماندهی موضوع طرح تشکیل سازمان نظام آمارشناسی ایران بود که فوریت آن در جلسه مورخ ۱۳۹۰/۸/۲۳ مجلس شورای اسلامی به تصویب رسید، اما با رد اصل طرح توسط کمیسیون اصلی و یکی از کمیسیون‌های فرعی، به دلیل ابهام در طرح مسئله و تردید در تناسب راهکار پیشنهادی به بایگانی سپرده شد، حال آنکه به زعم رؤسای مرکز آمار ایران و انجمن آمار ایران، با توسعه پژوهش‌ها بر ابعاد مسئله روزبه‌روز افزوده می‌شود و راه برون‌رفت از این معضل تصویب قانون نظام آمارشناسی از سوی مجلس شورای

اسلامی است.

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، با بررسی مجدد و همه‌جانبه سوابق موضوع و بهره‌گیری از دیدگاه‌های آمارشناسان صاحب‌نظر و با عنایت به حمایت مرکز آمار ایران از تصویب نظام آمارشناسی به این جمع‌بندی دست یافته است که مرکز آمار ایران با رفع ایرادهای وارده بر طرح نسبت به تهیه پیش‌نویس لایحه تشکیل نظام آمارشناسی ایران اقدام کند و یا کمیسیون آموزش، تحقیقات و فناوری رأساً موضوع را با حضور نخبگان و ذینفعان مورد بررسی مجدد قرار دهد و در صورت لزوم مستند به ماده (۱۴۷) آیین‌نامه داخلی مجلس طرح اصلاحی را در جریان رسیدگی و تصویب قرار دهد.

سابقه موضوع

تشکیل سازمان نظام آمارشناسی ایران با توجه به نقش و جایگاه آمار و با هدف «حمایت از حقوق استفاده‌کنندگان از خدمات آماری»، «حفظ و حمایت از حقوق صنفی شاغلان فعالیت‌های آماری» و «ارتقای سطح دانش و مهارت حرفه‌ای آمارشناسان» ایده‌ای بود که توسط برخی آمارشناسان کشور مطرح و توسط انجمن آمار ایران و مشارکت برخی از صاحب‌نظران این حوزه در قالب پیش‌نویس یک طرح تدوین شد. جمعی از نمایندگان مجلس شورای اسلامی با استفاده از مفاد پیش‌نویس مذکور طرح قانونی تشکیل نظام آمارشناسی ایران را تقدیم مجلس شورای اسلامی کردند که در جلسه علنی روز دوشنبه مورخ ۱۳۹۰/۸/۲۳ مجلس شورای اسلامی اعلام وصول شد.

و فوریت آن جهت بررسی‌های کارشناسی در کمیسیون‌های مربوط به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید. موضوع یاد شده در کمیسیون اجتماعی به‌عنوان کمیسیون اصلی و کمیسیون‌های آموزش و تحقیقات، اقتصادی، برنامه و بودجه و محاسبات و قضایی و حقوقی به‌عنوان کمیسیون فرعی مطرح شد. کمیسیون اجتماعی در تاریخ ۱۳۹۰/۹/۲۰ طرح مورد بحث را رد کرد و به این لحاظ طرح مذکور به استناد ماده (۱۴۷) آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی بایگانی شد. با این وجود خواسته رؤسای مرکز آمار ایران و انجمن آمار ایران از رئیس کمیسیون آموزش، تحقیقات و فناوری مجلس مبنی بر پیگیری موضوع موجب شد که رئیس کمیسیون خواستار تشکیل جلساتی متشکل از نخبگان و صاحب‌نظران آماری برای بررسی ابعاد مختلف مسئله و ارسال نتیجه به کمیسیون شدند. گفتنی است که رؤسای مرکز آمار و انجمن آمار ایران در نامه خود نامگذاری سال ۲۰۱۳ به‌عنوان سال جهانی آمار را موجبی برای بررسی مجدد طرح عنوان کرده بودند. در جهت همین خواسته بود که مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی جلسه‌ای با حضور رئیس انجمن آمار ایران و تعدادی از متخصصان آمار کشور در تاریخ ۱۳۹۲/۴/۴ برگزار کرد و موضوع از ابعاد مختلف مورد بررسی قرار گرفت.

معرفی طرح

طرح مورد بحث با اشاره بر اهمیت و نقش آمار در برنامه‌ریزی و لزوم سازماندهی فارغ‌التحصیلان آمار به‌عنوان بازو و ابزار کنترل کیفیت و زمینه‌سازی بررسی و کنترل روش‌های آماری در قالب چهار فصل تلاش کرده است. مختصات، وظایف، حوزه فعالیت و... نظام آمارشناسی را توضیح دهد. در فصل اول با عنوان «تعاریف، اهداف و وظایف» در چهار ماده ماهیت سازمان، اهداف سازمان، تعاریف و مفاهیم و وظایف و اختیارات را مشخص کرده است. براساس ماده (۱) ماهیت سازمان، «غیردولتی و مستقل» عنوان شده است. مطابق با ماده (۲) اهداف سازمان عبارت است از:

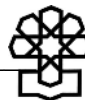
۱. حمایت از حقوق استفاده‌کنندگان از خدمات آماری،

۲. حفظ و حمایت از حقوق صنفی شاغلان فعالیت‌های آماری،

۳. ارتقای سطح دانش و مهارت حرفه‌ای آمارشناسان.

در ماده (۳) مفاهیمی چون «علم آمار»، «فعالیت‌های آماری»، «آمارشناس»، «خدمات آماری»، «شماره نظام آمارشناسی» تعریف شده است. ماده (۴) وظایف سازمان را مشخص کرده است که عبارت است از:

- تعیین معیارهای بررسی صلاحیت‌های حرفه‌ای و ضوابط صدور، تمدید و لغو شماره نظام آمارشناسی،
- تعیین صلاحیت حرفه‌ای و ضوابط صدور، تمدید و لغو شماره نظام آمارشناسی،
- مشارکت در تعیین و تجدیدنظر در تعرفه‌های خدمات آماری،

- تلاش برای بهبود قوانین و مقررات مربوط به شرایط احراز مشاغل آماری،
- تهیه دستورالعمل‌های اجرایی لازم در چارچوب مواد این قانون،
- رسیدگی به شکایات در مورد تخلفات حرفه‌ای آمارشناسان که عنوان جرائم عمومی نداشته باشد،
- همکاری در تدوین مقررات و قوانین برای تأمین حقوق حرفه‌ای، حفظ و ارتقای شئون اجتماعی و حرفه‌ای آمارشناسان،
- حمایت از حقوق آمارشناسان برای ایجاد و گسترش امکانات کار و حمایت از کارآفرینان در این زمینه،
- مشارکت در تعیین استانداردهای فعالیت‌های آماری،
- مشارکت در تهیه و تعیین استانداردهای آموزشی علم آمار،
- مشارکت در تعیین تعداد پذیرش دانشجویان آمار در دانشگاه‌های کشور،
- کمک به ایجاد و گسترش استفاده از خدمات آماری در کشور،
- تلاش در جهت ارتقای سطح علمی و دانش حرفه‌ای آمارشناسان،
- تلاش در جهت ارتقای کیفیت خدمات آماری.

فصل دوم نحوه عضویت و الزامات آن را در قالب مواد (۵)، (۶)، (۷) و (۸) مشخص کرده است. مطابق مواد یاد شده «تمام اتباع ایرانی دارای مدرک معتبر کارشناسی یا بالاتر در رشته‌های آمار، پژوهشگری اجتماعی و گرایش‌های مرتبط در صورت احراز صلاحیت‌های حرفه‌ای طبق ضوابط سازمان» می‌توانند عضو سازمان باشند. همچنین اعضا می‌باید به صورت سالیانه حق عضویت بپردازند. عضویت اعضا

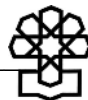
نیز منوط به شرکت در برنامه‌های بازآموزی یا آزمون‌های مربوطه است.

فصل سوم «ارکان» سازمان را در قالب ماده‌های (۹) تا (۲۰) توضیح می‌دهد. مطابق ماده‌های گفته شده، ارکان سازمان عبارتند از: «مجمع عمومی»، «هیئت رئیسه»، «رئیس سازمان» و «بازرسان». در این ماده‌ها همچنین وظایف مجمع عمومی و وظایف و اختیارات آن، وظایف هیئت رئیسه، نحوه انتخاب آن و تعداد آن، وظایف رئیس سازمان و نحوه انتخاب آن و نحوه نظارت بر عملکرد نظام و چگونگی انحلال آن مشخص شده است. از جمله به موجب ماده (۱۷) رئیس سازمان از بین اعضای هیئت رئیسه به انتخاب هیئت و با حکم رئیس‌جمهور منصوب می‌شود.

فصل چهارم در قالب ماده‌های (۲۳) تا (۲۸) به امور متفرقه از جمله وضعیت «خزانه‌داری» سازمان، «منابع مالی سازمان»، مقررات مالی سازمان پرداخته و تأمین منابع سازمان از محل حق عضویت اعضا، کمک اشخاص حقیقی و حقوقی، کمک اعطایی دولت و درآمد حاصل از اجرای قراردادها ذکر شده است.

ایرادهای وارد شده بر طرح

طرح مذکور ضمن بررسی در کمیسیون اجتماعی به‌عنوان کمیسیون اصلی، در مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی نیز مورد بررسی قرار گرفته که منتهی به تهیه گزارشی در این خصوص شده است. دلایل رد کمیسیون و همچنین ایرادهایی که مرکز پژوهش‌ها بر طرح وارد دانسته است به تفکیک به شرح زیر است:

الف) ایرادهای کمیسیون اجتماعی

۱. طرح بدون توجه به وظایف ذاتی شورای عالی آمار و مرکز آمار ایران تهیه شده است.
۲. ابهام طرح در هدف‌یابی و حل مشکلات مبتلا به نظام آماری کشور.
۳. عدم تبیین رابطه نظام آمارشناسی با مرکز آمار ایران و شورای عالی آمار.
۴. عدم نیاز به تشکیل چنین سازمانی با توجه به تبعیت نظام آماری کشور از قانون سال ۱۳۵۳ مرکز آمار ایران که براساس آن وظایف و اختیارات مشخصی را برای مرکز آمار و شورای عالی آمار ذکر کرده است.

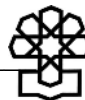
ب) ایرادهای مرکز پژوهش‌ها

۱. طرح بدون توجه به وظایف ذاتی شورای عالی آمار و مرکز آمار ایران تهیه شده است.
۲. ابهام طرح در هدف‌یابی و حل مشکلات مبتلا به نظام آماری کشور.
۳. تداخل اهداف طرح با وظایف حاکمیتی موضوع بند «ی» ماده (۸) قانون مدیریت خدمات کشوری.
۴. عدم تبیین رابطه نظام آمارشناسی با مرکز آمار ایران و شورای عالی آمار.
۵. امکان استفاده از قوانینی از جمله؛ قانون نظام صنفی، قانون احزاب و تشکل‌ها و قانون تعاونی‌ها برای دستیابی به اهداف طرح.
۶. عدم تطبیق انتصاب رئیس سازمان با حکم ریاست‌جمهوری با موازین حقوقی.
۷. ابهام موجود در بند «الف» مبنی بر حمایت از حقوق استفاده‌کنندگان بدون توضیح این که استفاده‌کنندگان چه کسانی هستند.

۸. عدم تعریف مصادیق شاغلان فعالیت‌های آماری (موضوع بند «ب» ماده (۲)).
۹. نامشخص بودن شیوه رسیدگی به تخلفات موضوع بند «ج» ماده (۴) موضوع رسیدگی به شکایات و تخلفات حرفه‌ای آمارشناسان که عنوان جرائم عمومی ندارند.
۱۰. منظور نمودن وظیفه تشکیل هیئت‌های رسیدگی به صلاحیت تخصصی و تخلفات صنفی و حرفه‌ای آمارشناسان و تعیین مجازات‌های متناسب با تظلم به هیئت رئیسه سازمان درحالی که این امور دارای ماهیت تقنینی است و باید در قانون تعیین تکلیف شود.
۱۱. استفاده از واژه ضوابط در ماده (۵)، بند «ب» و بند «ج» ماده (۱۶)، درحالی که مطابق نظرات متعدد شورای نگهبان؛ تعیین ضوابط، ضابطه‌گذاری از جمله امور با ماهیت تقنینی است که آنها باید توسط مجلس صورت بگیرد و تفویض آن به سایر مراجع مغایر اصل هشتادوپنجم قانون اساسی است.
۱۲. پیش‌بینی تصویب برخی آیین‌نامه‌ها توسط سازمان درحالی که مطابق نظرات متعدد شورای نگهبان، تصویب آیین‌نامه مطابق اصل یکصدوسی‌وهشتم قانون اساسی وظیفه هیئت وزیران و یا هر یک از وزرا می‌باشد.
۱۳. تشتت و پراکندگی ازسویی و اختصار و نقص ازسویی دیگر درخصوص ارکان سازمان و وظایف و اختیارات مربوطه.

بررسی ایرادهای وارده بر طرح

ایرادهای وارد شده بر طرح را می‌توان به دو دسته تقسیم کرد. یک دسته از ایرادها را می‌توان نقایص طرح قلمداد کرد که در بسیاری از طرح‌ها وجود داشته و عموماً

قابل اصلاح است. دسته دیگر ایرادهایی است که نیاز به تطبیق محتوای طرح با وظایف و اهداف دستگاهها و نهادها و قوانین دیگر دارد.

الف) ایرادهایی که جنبه اصلاحی دارد

این ایرادها، عموماً ایرادهایی هستند که طبیعتاً در بسیاری از طرحها وجود دارد و در کمیسیونهای مربوطه قابل اصلاح است. ایرادهایی چون:

۱. ابهام طرح در هدفیابی و حل مشکلات مبتلا به نظام آماری کشور،
۲. عدم تطبیق انتصاب رئیس سازمان با حکم ریاست جمهوری با موازین حقوقی،
۳. ابهام موجود در بند «الف» بر حمایت از حقوق استفادهکنندگان بدون توضیح اینکه استفادهکنندگان چه کسانی هستند،
۴. عدم تعریف مصادیق شاغلان فعالیت‌های آماری (موضوع بند «ب» ماده (۲))،
۵. نامشخص بودن شیوه رسیدگی به تخلفات موضوع بند «ج» ماده (۴) موضوع رسیدگی به شکایات و تخلفات حرفه‌ای آمارشناسان که عنوان جرائم عمومی ندارند.
۶. منظور نمودن وظیفه تشکیل هیئت‌های رسیدگی به صلاحیت تخصصی و تخلفات صنفی و حرفه‌ای آمارشناسان و تعیین مجازات‌های متناسب با تخلف به هیئت رئیسه سازمان درحالی که این امور دارای ماهیت تقنینی است و باید در قانون تعیین تکلیف شود،
۷. استفاده از واژه ضوابط در ماده (۵)، بند «ب» و بند «ج» ماده (۱۶)، درحالی که مطابق نظرات متعدد شورای نگهبان؛ تعیین ضوابط، ضابطه‌گذاری از جمله امور با ماهیت تقنینی است که آنها باید توسط مجلس صورت بگیرد و تفویض آن به سایر

مراجع مغایر اصل هشتادوپنجم قانون اساسی است،

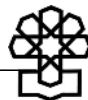
۸. پیش‌بینی تصویب برخی آیین‌نامه‌ها توسط سازمان درحالی که مطابق نظارت متعدد شورای نگهبان، تصویب آیین‌نامه مطابق اصل یکصدوسی‌وهشتم قانون اساسی وظیفه هیئت وزیران و یا هر یک از وزرا می‌باشد،
۹. تشدد و پراکندگی ازسویی و اختصار و نقص ازسویی دیگر درخصوص ارکان سازمان و وظایف و اختیارات مربوطه،

ب) ایرادهایی که جنبه ماهوی دارند

این دسته از ایرادها، ایرادهایی هستند که به‌صورت کلی در گزارش کمیسیون اجتماعی مشاهده می‌شود. نظر به اینکه تهیه‌کنندگان این گزارش در معرض مشروح مذاکرات کمیسیون مذکور قرار نگرفته و در جلسات نیز حضور نداشته‌اند، ارزیابی ایرادها صرفاً براساس عناوین مطرح شده در گزارش رد طرح می‌باشد.

ایراد اول: طرح بدون توجه به وظایف ذاتی شورای عالی آمار تهیه شده است.

مطابق با آیین‌نامه شورای عالی آمار مصوب اردیبهشت‌ماه ۱۳۲۰ هیئت وزیران، وظایف شورا عموماً ناظر است به تعیین سیاست‌ها و اولویت‌های آماری کشور، اظهارنظر درخصوص تأمین اعتبار اجرای طرح‌ها و فعالیت‌های آماری، تصمیم‌گیری درخصوص مسائل آماری دستگاه‌ها و همچنین اظهارنظر نسبت به آیین‌نامه‌ها و لویحی که در زمینه آمار تهیه می‌شود. وظایف مرکز آمار ایران نیز مطابق با قانون مرکز آمار مصوب سال ۱۳۵۳ نیز ناظر به انجام سرشماری‌های عمومی و استخراج و بررسی آن، تهیه آمار و انتشار سالنامه آماری، بهنگام نگاهداشتن قالب‌های آماری،

تمرکز اسناد و مدارک و اطلاعات آماری، ارائه راهنمایی آماری به دستگاه‌ها و انجام خدمات آماری برای بخش خصوصی و عمومی است. درحالی که وظایف در نظر گرفته شده برای سازمان نظام آمارشناسی ناظر به تعیین معیارهای بررسی صلاحیت‌های حرفه‌ای و ضوابط صدور، تمدید و لغو شماره نظام آمارشناسی، مشارکت در تعیین و تجدیدنظر در تعرفه‌های خدمات آماری، تلاش برای بهبود قوانین و مقررات مربوط به شرایط احراز مشاغل آماری و رسیدگی به شکایات در مورد تخلفات حرفه‌ای آمارشناسان، مشارکت در تعیین استانداردهای فعالیت‌های آماری، مشارکت در تهیه و تعیین استانداردهای آموزشی علم آمار، کمک به ایجاد و گسترش استفاده از خدمات آماری در کشور، تلاش در جهت ارتقای سطح علمی و دانش حرفه‌ای آمارشناسان از طریق برگزاری دوره‌ها و کارگاه‌های بازآموزی و تلاش در جهت ارتقای کیفیت خدمات آماری کشور از طریق همکاری برای گسترش راه‌های تبادل علمی، پژوهشی و حرفه‌ای با سازمان‌ها و نهادهای داخلی و مجامع علمی بین‌المللی است.

تطبیق دقیق شرح وظایف پیش‌بینی شده برای سازمان نظام آمارشناسی با وظایف پیش‌بینی شده برای شورای عالی آمار و مرکز آمار ایران، نشان‌دهنده هیچ‌گونه تداخلی در این خصوص نیست، چراکه وظایف در نظر گرفته شده برای شورای عالی آمار و مرکز آمار ایران، عموماً حاکمیتی است اما وظایف در نظر گرفته شده برای سازمان نظام آمارشناسی غیرحاکمیتی است. مگر آنکه منظور از عدم توجه به وظایف ذاتی شورای عالی آمار و مرکز آمار ایران، چیزی به غیر از تداخل

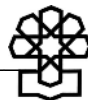
وظایف بوده و بیشتر ناظر بر هماهنگی و مدنظر قرار دادن وظایف شورای عالی آمار و مرکز آمار ایران بوده است.

ایراد دوم: تداخل اهداف طرح با وظایف حاکمیتی موضوع بند «ی» ماده (۸) قانون مدیریت خدمات کشوری

ماده (۸) قانون مدیریت خدمات کشوری امور حاکمیتی را آن دسته از اموری می‌داند که «تحقق آن موجب اقتدار و حاکمیت کشور است و منافع آن بدون محدودیت شامل همه اقشار جامعه گردیده و بهره‌مندی از این نوع خدمات موجب محدودیت برای استفاده دیگران نمی‌شود». از جمله مصداق‌های امور حاکمیتی را نیز در بند «ی» «تحقیقات بنیادی، آمار و اطلاعات ملی و مدیریت فضای فرکانس کشور» عنوان کرده است. با توجه به فحواى صدر ماده مذکور و همچنین مفاد بند «ی» و با استناد به مطالب گفته شده در پاسخ به ایراد اول، می‌توان دریافت که این ایراد موضوعیت ندارد.

ایراد سوم: امکان استفاده از قوانین موجود از جمله: قانون نظام صنفی، قانون احزاب و تشکل‌ها و قانون تعاونی‌ها برای دستیابی به اهداف طرح

به دلیل مجمل بودن ایراد فوق و عدم ارائه راهکار دقیق در خصوص چگونگی استفاده از پتانسیل موجود در قوانین مذکور، قضاوت دقیق در این زمینه امکانپذیر نیست، با این وجود بررسی مفاد قوانین مذکور نشان از آن دارد که قابلیت دستیابی به همه اهداف در نظر گرفته شده برای سازمان نظام آمارشناسی در قوانین یاد شده وجود ندارد. خصوصاً که در شرایط فعلی، صنفی تحت عنوان صنف آمارشناسان وجود ندارد.

دیدگاه‌های خبرگان

در نشست بررسی تشکیل سازمان نظام آمارشناسی، موضوع از چند جنبه؛ وضع موجود، چالش‌ها و ضرورت‌ها، توان و ظرفیت اجرایی نظام آمارشناسی و پیامدهای ایجاد نظام آمارشناسی بررسی شد:

۱. وضعیت موجود، چالش‌ها و ضرورت‌ها

- در حال حاضر بسیاری از طرح‌های آماری توسط مجریانی برای نهادهای مختلف دولتی و غیردولتی اجرا می‌شوند که تخصص لازم جهت اجرای کارهای آماری را ندارند و چون نتایج این طرح‌ها برای برنامه‌ریزی‌های کلان کشور و اجتماع مورد استفاده قرار می‌گیرند، سال‌ها مبالغ هنگفتی به دلیل جمع‌آوری داده‌های نادرست و یا تحلیل آماری اشتباه که نهایتاً به نتیجه‌گیری غلط می‌انجامد، هدر می‌رود.

- مرکز آمار ایران و سایر نهادهای آماری با درک این مهم پشتیبان تشکیل نظام آمارشناسی ایران هستند، چون شاهد انجام هزینه‌های غیرقابل جبران در اجرای پروژه‌های آماری هستند (نامه مشترک رئیس مرکز آمار ایران و رئیس انجمن آمار ایران مدرکی دال بر این ادعاست).

- اگرچه برای انجام اعمال پزشکی دانش حرفه‌ای پزشکان توسط نظام پزشکی و در مورد مشابه دانش حرفه‌ای مهندسان توسط نظام مهندسی مورد ارزیابی قرار می‌گیرد، ضررهای حاصل از اجرای غلط عملیات پزشکی و مهندسی فقط یک یا چند

نفر را تحت تأثیر قرار می‌دهد، ولی به دلیل خاصیت ماهوی علم آمار، نادرستی تحلیل‌های آماری که منجر به تصمیم‌گیری اشتباه می‌شود، جامعه‌ای را مورد تهاجم قرار خواهد داد.

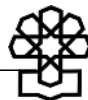
- هیچ ارگانی در کشور نظارت بر نحوه اجرا و مجریان طرح‌های آماری و استنباط‌های غلط از اطلاعات موجود و یا به‌دست آمده در طول اجرای پروژه‌ها را به‌عهده ندارد.

- در ایران هیچ نهادی مسئولیت ارائه آموزش‌های ضمن خدمت حرفه‌ای به شاغلین رشته‌های آمار و افرادی که درگیر پروژه‌های آماری هستند را ندارد و این درحالی است که علم آمار به‌طور مرتب در حال تغییر است و همه‌روزه تکنیک‌های جدید آماری در جهان ارائه می‌شود که شاغلین مزبور از آنها بی‌اطلاع هستند.

۲. راهکارهای مختلف برای رفع این نیاز

- در برخی از کشورهای پیشرفته آموزش‌های لازم توسط انجمن‌های علمی با پرداخت هزینه‌ها توسط شرکت‌کنندگان در دوره‌ها ارائه می‌شوند و مدارک شرکت و سابقه تحصیلات دانشگاهی ملاک واگذاری پروژه‌ها و طرح‌های آماری نهادها می‌شود، که در ایران به دلیل عدم توجه کافی به انجمن‌های علمی و عدم احساس نیاز مجریان به شرکت در دوره‌های بازآموزی، اصلاح وضع موجود از این طریق امکان ندارد.

- معمولاً برنامه‌ریزان آموزشی و نهادهای مختلف در کشورها به‌نظر و برنامه‌های انجمن‌های علمی در مورد مسائل علمی توجه دارند و نظرات آنها را مستقیماً به

مرحله اجرا درمی‌آورند، ولی در ایران چنین امری محقق نشده است. به عبارت دیگر در کشور ما توصیه‌های انجمن آمار مورد توجه قرار نمی‌گیرد.

- مسائل صنفی شاغلان فعالیت‌های آماری معمولاً توسط انجمن‌ها مطالبه می‌شوند، ولی چون در ایران تلقی سیاسی در انجام این نوع مطالبات وجود دارد، انجمن‌ها از طرح این نوع مسائل دوری می‌جویند.

- در کشور انگلستان، انجمن سلطنتی آمار گواهی «آمارشناس قسم خورده» صادر می‌کند. دلیل این امر سابقه زیاد، کثرت آمارشناسان و تقاضای بسیار زیاد استفاده از آنهاست. در عین حال در این کشور هم، تضمینی برای به‌کارگیری آمارشناس قسم خورده وجود ندارد و داشتن این گواهی صرفاً یک امتیاز برای دارنده آن است.

۳. توان و ظرفیت اجرایی نظام آمارشناسی

- در حال حاضر متخصصین در زمینه‌های بسیار زیادی از تخصص‌های آماری (گرایش‌های آمار) وجود دارند.

- به دلیل ارتباط جامعه آمارشناسان کشور با مراکز علمی - بین‌المللی و متخصصان ایرانی مقیم خارج از کشور امکان دسترسی به منابع علمی جدید و متخصصان برای ارائه دوره‌های جدید بازآموزی وجود دارد.

- در صورت احساس نیاز به موارد بیشتر، نظام آمارشناسی می‌تواند راهکارهایی را از قبیل اعزام افراد مستعدی که قصد فراگیری تخصص‌های جدید را دارند به خارج کشور و یا دعوت از متخصصین برای تدریس در کارگاه‌های آموزشی ارائه دهد، که در این صورت کمبودهای تخصصی سریعاً رفع خواهند شد.

- نه تنها متخصصان دانشگاهی، بلکه افراد متبحر در بسیاری از تخصص‌های آماری از آن جمله جمع‌آوری اطلاعات در سطح مراکز آماری کشور وجود دارند که از آنها نیز می‌توان استفاده کرد.

- با توجه به توانمندی دانشگاه‌ها جهت ارائه دوره‌های کارشناسی‌ارشد و دکترا بسیاری از نیازها توسط دانشگاه‌ها تأمین می‌شود.

۴. پیامدهای ایجاد نظام آمارشناسی

- با تشکیل سازمان نظام آمارشناسی، انتظار می‌رود جهت‌گیری نظام آموزش آمار در کشور تغییر کرده و نقاط ضعف برنامه‌های درسی و آموزش دانشگاهی به‌طور مرتب به‌روز شود.

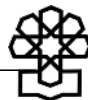
- حمایت از حقوق استفاده‌کنندگان از خدمات آماری که بخش دولتی، عمومی و خصوصی و کلیه تصمیم‌گیران را دربر می‌گیرد.

- تکمیل آموزش‌های حرفه‌ای دانشگاهی در زمینه آمار به‌دلیل ایجاد رقابت در دانشگاه‌ها برای رساندن فارغ‌التحصیلان خود به حد آزمون‌های استاندارد نظام آمارشناسی.

- ارتقای جایگاه علم آمار و نقش آن در برنامه‌ریزی‌های کلان.

- ارتقای باور عمومی به علم آمار در جامعه پس از انجام کارهای آماری مطلوب توسط متخصصان.

- شناسایی نقاط ضعف دانشی حرفه‌ای در علم آمار و برطرف نمودن آنها.

- برگزاری دوره‌های آموزشی ضمن خدمت برای به‌روزرسانی اطلاعات و دانش حرفه‌ای دست‌اندرکاران علم آمار و مجریان پروژه‌های آماری و در نتیجه ارتقای سطح دانش و مهارت حرفه‌ای آمارشناسان.
- اصلاح شیوه‌های جمع‌آوری، نتیجه‌گیری و استنباط از اطلاعات آماری زمانی که متخصصان در این زمینه فعالیت می‌نمایند.
- حفظ و حمایت از حقوق صنفی شاغلان صنعت آمار کشور.
- به‌کارگیری متخصصان علم آمار (چه فارغ‌التحصیلان رشته آمار و چه افرادی که از طریق تجربه و کارآموزی ورزیده شده‌اند) در انجام پروژه‌ها و در نتیجه ایجاد انگیزه در یادگیری علم آمار بین جوانان مستعد.
- متأسفانه مسئولین آمار بسیاری از دستگاه‌های اجرایی کشور افراد غیرمتخصص در آمار هستند و در نتیجه نه تنها اطلاعات را به‌طور صحیح جمع‌آوری نمی‌کنند بلکه فرهنگ آماری و استفاده از اطلاعات در دستگاه‌های مختلف را مسکوت می‌گذارند یا به درستی از آنها بهره‌برداری نمی‌کنند. تشکیل سازمان نظام آمارشناسی می‌تواند به اصلاح این وضعیت کمک شایانی نماید.

جمع‌بندی و پیشنهادات

با توجه به بند «ک» ماده (۱۸) قانون برنامه پنجم که «ایجاد سازوکارهای مناسب برای افزایش سهم مشارکت انجمن‌های علمی، نخبگان و استعدادها برتر در تصمیم‌سازی‌ها و مدیریت کشور» را تکلیف می‌کند و نظر به درخواست انجمن علمی

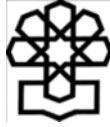
آمار کشور درخصوص تشکیل نظام آمارشناسی و با توجه به موافقت مرکز آمار ایران با موضوع یاد شده، به نظر می‌رسد طرح دوباره موضوع در مجلس شورای اسلامی نشانه‌ای از اهتمام مجلس برای مشارکت نخبگان در فرآیندهای تصمیم‌سازی است. بنابراین ضمن اذعان به وجود برخی نقایص در طرح مورد بحث و ضرورت اصلاح آن، پیشنهاد می‌شود یکی از دو رویکرد زیر به ترتیب اولویت مورد توجه قرار گیرد:

۱. مرکز آمار ایران ضمن تهیه لایحه‌ای مناسب تقاضای انجمن علمی آمار را پیگیری کند.

۲. کمیسیون آموزش، تحقیقات و فناوری موضوع را با حضور ذینفعان مورد بحث و بررسی قرار دهد و در صورت لزوم با تدوین طرحی موضوع را مورد رسیدگی مجدد قرار دهد.

منابع و مأخذ

۱. طرح تشکیل سازمان نظام آمارشناسی ایران، شماره چاپ ۱۷۴۰، شماره ثبت ۶۰۷ مجلس شورای اسلامی دوره هشتم، سال چهارم.
۲. طرح تشکیل سازمان نظام آمارشناسی ایران، خبرنامه انجمن آمار ایران، سال بیستم، شماره پیاپی ۷۵، تابستان ۱۳۹۱.

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۳۲۱۰

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: تشکیل نظام آمارشناسی ایران؛ لوازم و ضرورت‌ها

نام دفتر: مطالعات اجتماعی (گروه آموزش عالی و تحقیقات)

تهیه و تدوین‌کنندگان: احمد خدادادی، فرهاد نصرتی‌نژاد

همکاران: احمد داوری، فاطمه سبزی‌علی

ناظر علمی: علی اخوان‌بهبهانی

شرکت‌کنندگان در نشست تخصصی: علی رجالی، احمد پارسیان، محمدرضا فقیهی‌زاده

حیب‌آبادی، محسن محمدزاده درودی

متقاضی: کمیسیون آموزش، تحقیقات و فناوری

ویراستار تخصصی: —

ویراستار ادبی: —

واژه‌های کلیدی:

۱. نظام آمارشناسی

۲. سازمان نظام آمارشناسی

تاریخ انتشار: ۱۳۹۲/۷/۶